

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора Світличного Олександра Петровича на дисертацію Пасічник Вікторії Віталіївни на тему: «Адміністративно-правове забезпечення економічної конкуренції в Україні», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність теми дослідження. Забезпечення захисту економічної конкуренції у підприємницькій діяльності, неправомірного обмеження економічної конкуренції та недобросовісної конкуренції, недопущення зловживання монополюючим домінуючим становищем на ринку є невід’ємними складовими побудови в Україні конкурентоспроможної економіки. Ефективність інституту забезпечення економічної конкуренції відображає досконалість державної політики у сфері розвитку економічної конкуренції, обмеження монополізму та організаційно-правових засад діяльності суб’єктів владних повноважень. Потреба в законодавчих та структурних змінах зумовлена неефективністю діяльності суб’єктів, на яких покладається обов’язок здійснення належного адміністративно-правового забезпечення економічної конкуренції, та відсутністю визначеного на законодавчому рівні належного правового статусу уповноважених органів та їх посадових осіб.

Проведення в Україні адміністративної реформи та адаптація законодавства про захист економічної конкуренції України до конкурентного законодавства Європейського Союзу вплинули на законодавче закріплення правового статусу уповноважених державою органів та посадових осіб, а також системи заходів, які застосовуються спеціально уповноваженими суб’єктами.

Тому особливої актуальності набуває наукове дослідження повноважень окремих суб’єктів у сфері економічної конкуренції та вжиття адміністративно-правових заходів, що ними здійснюються для належного забезпечення економічної конкуренції в Україні. З огляду на це дослідження В. В. Пасічник є

СПЕЦІАЛІЗОВАНА ВЧЕНА РАДА	
Д 26.062.16	
Вх. №	217
Дата	28.04.2021

актуальним напрямом наукового пошуку. Актуальність теми також обумовлена необхідністю об'єктивного та всебічного аналізу адміністративно-правового забезпечення економічної конкуренції в Україні та формулювання на цій основі концептуально завершених висновків.

Дисертація виконана з урахуванням Концепції Загальнодержавної програми розвитку конкуренції на 2014–2024 роки, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 19.09.2012 № 690-р, Плану законодавчого забезпечення реформ в Україні, схваленого постановою Верховної Ради України від 04.06.2015 № 509-VIII, Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016–2020 роки, затвердженої постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 03.03.2016, Пріоритетних напрямів наукових досліджень Університету сучасних знань на 2017–2022 рр.

Цінність творчого пошуку здобувачки полягає й у тому, що дисертація виконана з урахуванням науково-теоретичних досліджень різних галузей юридичної науки, аналізу не лише чинних нормативно-правових актів, які визначають правові засади підтримки та захисту економічної конкуренції, а й законодавства та правозастосовної практики окремих зарубіжних країн. Саме це й дозволило вдосконалити понятійно-категоріальний апарат рецензованого дослідження, зокрема запропонувати власне визначення понять «недобросовісна конкуренція у сфері зовнішньоекономічної діяльності», «звичай ділового обороту у сфері зовнішньоекономічної діяльності», «адміністративно-правове забезпечення економічної конкуренції», «захист економічної конкуренції», «охорона економічної конкуренції», «нормативно-правова основа забезпечення економічної конкуренції в Україні», «адміністративне стягнення у сфері економічної конкуренції» (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3, 2.3), дослідити особливості правового статусу суб'єктів адміністративно-правового забезпечення економічної конкуренції та реалізації ними адміністративно-правових заходів, спрямованих на розвиток та захист економічної конкуренції в Україні.

Мета і завдання дослідження (стор. 22-23), їх постановка та послідовність дозволяють розкрити основний зміст теми дисертації. Об'єкт та предмет дослідження сформульовані достатньо чітко та зрозуміло, що і дозволило комплексно проаналізувати поставлену проблему (стор. 23), не виходячи за межі наукової спеціальності.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, які сформульовані у дисертації. Гіпотезою дисертаційного дослідження є те, що на сучасному етапі відсутні комплексні наукові праці, у яких розкривається сутність сучасного стану адміністративно-правового забезпечення економічної конкуренції в Україні. Мається на увазі, що реформування державних структур обумовило брак теоретичних та практичних знань про комбіновану систему адміністративно-правового забезпечення економічної конкуренції та особливості її функціонування у правовому просторі Української держави. В контексті вирішення цієї проблеми запропоновано низку теоретичних положень, змін та доповнень до вітчизняного законодавства, спрямованих на розвиток теорії адміністративного права України та вдосконалення функціонування органів управління.

Аналіз дисертації свідчить, що на всіх етапах дослідження використовувалися такі загальнонаукові методи пізнання, як: метод аналізу і синтезу, системно-структурний тощо. Спеціально-юридичні методи (порівняльно-правовий, формально-логічний, теоретико-правового прогнозування тощо) стали підґрунтям для розробки запропонованих науково-практичних рекомендацій щодо вдосконалення адміністративно-правового забезпечення економічної конкуренції в Україні. Позитивним у роботі є те, що в процесі дослідження дисертантом проаналізовано зміст численних нормативно-правових актів, підручників, спеціальної адміністративно-правової літератури, наукових праць вітчизняних і зарубіжних учених, у яких досліджувалися питання теорії і практики захисту економічної конкуренції та діяльності органів управління, а також зарубіжний досвід.

Дисертація В. В. Пасічник написана грамотно, сприймається легко і з

інтересом. При цьому здобувачка проявила високий стиль і культуру при використанні цитат. Джерельна база дисертації вклучас 251 найменувань, що підкреслює достовірність та обґрунтованість сформульованих в роботі висновків. Список використаних джерел оформлений відповідно до встановлених вимог.

Основні положення та висновки дисертації викладено у 19 наукових публікаціях, з яких 5 у фахових наукових юридичних виданнях України, 2 у зарубіжних наукових періодичних виданнях, та 12 тезах доповідей, виданих за результатами проведення науково-практичних конференцій.

Таким чином, **достовірність одержаних особисто дисертантом наукових результатів і висновків**, а також обґрунтованість сформульованих пропозицій і рекомендацій в значній мірі зумовлюються актуальністю дослідження та визначаються правильно обраним методологічним підходом до проведеного дослідження, всебічним використанням емпіричного матеріалу, що підтверджується результатами апробації на науково-практичних конференціях, круглих столах та публікаціями у фахових виданнях. Дійсно, ця наукова робота є системним дослідженням теоретико-правових та практичних аспектів адміністративно-правового забезпечення економічної конкуренції в Україні.

Оцінюючи зміст цієї роботи, слід звернутися до тих її положень, які є визначальними для розуміння авторської концепції, логіки, елементів отриманої наукової новизни та практичного її значення.

Перший розділ дослідження присвячено загальнотеоретичним засадам адміністративно-правового забезпечення економічної конкуренції в Україні, зокрема характеристиці економічної конкуренції як об'єкта адміністративно-правового забезпечення, поняттю та змісту адміністративно-правового забезпечення економічної конкуренції та її нормативно-правової основи.

Глибокою теоретичною та емпіричною базою підкріплені висновки автора, що економічна конкуренція як об'єкт адміністративно-правового забезпечення є добросовісною та недобросовісною конкуренцією суб'єктів

підприємницької діяльності на території України та у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Авторкою слушно зауважено, що неможливо в чинному законодавстві передбачити чіткий перелік проявів добросовісної та недобросовісної конкуренції.

Здобувачкою розкрито поняття та зміст адміністративно-правового забезпечення економічної конкуренції в Україні, яку справедливо визначено як здійснювана за допомогою адміністративно-правових заходів діяльність суб'єктів владних повноважень, що спрямована на створення правових та організаційних умов для утвердження, охорони й розвитку економічної конкуренції, обмеження монополізму, захисту суб'єктів господарської діяльності та споживачів від антиконкурентних дій. Наголошено на необхідності розмежування охорони та захисту економічної конкуренції в Україні.

У роботі проаналізовано нормативно-правові акти, які визначають правові засади підтримки та захисту економічної конкуренції та правове становище державних органів, які наділені повноваженнями за напрямком економічної конкуренції, та становлять основу адміністративно-правового забезпечення економічної конкуренції в Україні. Всі нормативно-правові акти систематизовано залежно від їх значущості в досліджуваній сфері.

У другому розділі дисертації досліджено організаційні засади здійснення адміністративно-правового забезпечення економічної конкуренції в Україні, зокрема окреслено коло суб'єктів адміністративно-правового забезпечення економічної конкуренції в Україні, визначені адміністративні процедури в досліджуваній сфері та перераховані заходи адміністративного примусу, які уповноважені суб'єкти вживають в межах своєї діяльності.

Досить цікавою видається думка, що систему суб'єктів адміністративно-правового забезпечення економічної конкуренції в Україні складають суб'єкти загальної компетенції та суб'єкти спеціальної компетенції. Відповідно до цього до суб'єктів адміністративно-правового забезпечення економічної конкуренції в Україні віднесено: Президента України, Верховну Раду України, Кабінет

Міністрів України, Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, органи Антимонопольного комітету України, Міжвідомчу комісію з міжнародної торгівлі, Державну митну службу України та її органи тощо.

У дисертації слушно зауважено, що серед адміністративних процедур забезпечення економічної конкуренції в Україні мають місце дозвільні процедури, зокрема процедури щодо надання дозволу на узгоджені дії та концентрацію в Україні, а також процедури надання попередніх висновків щодо узгоджених дій, концентрації та процедури надання висновків про можливість оренди цілісного майнового комплексу підприємства. Позитивної оцінки заслуговує комплексне дослідження визначених процедур у сфері економічної конкуренції та наголошення на їх недоліках з практичної точки зору. Здобувачка систематизувала їх, розкрила сутність та особливості реалізації.

Розкрито сутність заходів адміністративного примусу як засобів захисту економічної конкуренції в Україні. На підставі комплексного наукового аналізу дисертантом запропоновано у сфері економічної конкуренції заходи адміністративного примусу поділити на заходи адміністративного запобігання, заходи адміністративного припинення та заходи адміністративної відповідальності. Досліджено особливості виокремлених заходів.

Досить вдало виокремлені підстави притягнення до адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері економічної конкуренції. Слушним є твердження, що суб'єктами адміністративної відповідальності в досліджуваній сфері є суб'єкти господарювання, їх працівники, посадові особи органів державної влади, місцевого самоврядування, адміністративно-господарського управління та контролю.

У **третьому розділі** дослідження розглянуто зарубіжний досвід забезпечення економічної конкуренції та можливості його використання в Україні, актуальні проблеми адміністративно-правового забезпечення економічної конкуренції в Україні та перспективи їх вирішення.

Досліджено досвід забезпечення економічної конкуренції пострадянських держав, Європейського Співтовариства та Сполучених Штатів Америки. На основі дослідження правил проведення антидемпінгового, антисубсидійного та спеціального розслідування в Європейському Співтоваристві та в міжнародній практиці Світової організації торгівлі здобувач дійшов слушного висновку, що в Україні вдосконалення потребує питання проведення антидемпінгового, антисубсидійного та спеціального розслідування. Звернуто увагу на дублювання в Україні здійснення органами державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, зокрема Міністерством розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, Державною митною службою України та Міжвідомчою комісією з міжнародної торгівлі, функцій один одного та збільшення строків проведення ними таких розслідувань. Наголошено на доцільності приведення цього питання у відповідність із законодавством Світової організації торгівлі та Європейського Співтовариства.

Науковий інтерес викликають твердження здобувачки щодо доцільності збільшення строку позовної давності для оскарження рішень Антимонопольного комітету України про відмову в розгляді справи щодо порушення законодавства про захист від недобросовісної конкуренції. Авторкою пропонується збільшити строк позовної давності для такої категорії справ до шести календарних місяців, строк обчислення якого має здійснюватися з дня, коли суб'єкт господарювання дізнався про порушення Антимонопольним комітетом України його прав та законних інтересів.

Слід відзначити комплексність та повноту аналізу змін правового статусу та повноважень окремих органів у процесі реформування державних структур та їх впливу на якість адміністративно-правового забезпечення економічної конкуренції в Україні.

Наведено пропозиції щодо вдосконалення адміністративно-правового забезпечення економічної конкуренції в Україні, зокрема запропоновано реорганізувати Міжвідомчу комісію з міжнародної торгівлі та створити

центрального органу виконавчої влади зі спеціальним статусом; удосконалити правовий статус Комісії з питань оцінки позитивних і негативних наслідків узгоджених дій, концентрації; внести зміни до законодавства.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що викладені у дисертації положення можуть бути використані у науково-дослідній сфері – для подальших досліджень щодо вирішення теоретичних питань, пов'язаних з удосконаленням правового регулювання забезпечення економічної конкуренції; у правотворчій сфері – для розробки і вдосконалення нормативних актів, за допомогою яких здійснюється правове регулювання забезпечення економічної конкуренції; у правозастосовній сфері – для вдосконалення методів, форм і заходів адміністративно-правового забезпечення економічної конкуренції; у практичній діяльності – для вдосконалення діяльності суб'єктів, наділених владними повноваженнями у сфері захисту та підтримки економічної конкуренції; в освітньому процесі – під час підготовки підручників і навчальних посібників з дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративний процес», «Конкурентне право».

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Загалом позитивно оцінюючи дисертацію В. В. Пасічник «Адміністративно-правове забезпечення економічної конкуренції в Україні», слід зазначити, що деякі її положення є спірними та потребують додаткової аргументації.

1. Розглядаючи економічну конкуренцію у сфері зовнішньоекономічної діяльності, здобувач у роботі не розкриває питання принципу добросовісності у сфері економічної конкуренції при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності (підрозділ 1.1 дисертації), а лише звертає увагу на особливостях добросовісної конкуренції під час здійснення підприємницької діяльності на національному рівні.

2. Виділяючи антиконкурентні дії в економічній конкуренції у вигляді недобросовісної конкуренції та монопольних правопорушень, які можуть бути упереджені та припинені засобами адміністративного права (стор. 38, 33-34), дисертант не розкриває правову природу таких дій. У роботі наводиться лише їх перелік.

3. Здобувачка, вказуючи у підрозділі 1.1 дисертації на необхідність визначення на нормативному рівні типових правил поведінки суб'єктів господарювання в економічній конкуренції, зокрема у зовнішньоекономічній діяльності, не виклала у додатках до дисертації проект правового акта, в якому були б закріплені такі типові правила в економічній конкуренції.

4. На сторінці 151 дисертації здобувачка класифікує адміністративні процедури забезпечення економічної конкуренції в Україні за змістом на: дозвільні, контрольні-наглядові, юрисдикційні та відновлювальні процедури. Зважаючи на те, що у підрозділі 2.2 дисертації не розкриваються їх особливості в досліджуваній сфері, доцільно під час публічного захисту розкрити правову природу таких адміністративних процедур.

5. У дисертації заходи адміністративного примусу як засоби захисту економічної конкуренції в Україні, про які йдеться в підрозділі 2.3 дисертації, поділено на три групи: заходи адміністративного запобігання, заходи адміністративного припинення та заходи адміністративної відповідальності. Утім, розкриваючи зміст цих заходів здобувач не наголошує на особливостях застосування до недобросовісних іноземних суб'єктів господарської діяльності таких їх різновидів, як: антидемпінгові заходи, компенсаційні заходи та спеціальні заходи. Вбачається, що дисертація виглядала би більш змістовною, якби здобувачка розглянув ще й питання правової природи таких заходів.

Слід зазначити, що викладені зауваження переважно мають дискусійний характер і тому суттєво не впливають на позитивну оцінку дисертаційної роботи. Вони викликані інтересом до цього дослідження, новизною та актуальністю питань, що розкриваються авторкою.

Висновок щодо рецензованого дослідження. Зміст автореферату дисертаційного дослідження В. В. Пасічник відображає основні положення дисертації, її структуру та отримані результати. Дисертаційна робота оформлена відповідно до вимог МОН України, для її тексту характерний формально-логічний спосіб викладення матеріалу, робота є логічно завершеною і характеризується єдністю форми і змісту та свідчить про

особистий внесок дослідника в юридичну науку.

Дисертація В. В. Пасічник є самостійним завершеним науковим дослідженням, яке містить нові теоретичні положення й висновки, результати необхідних наукових узагальнень предмета, що досліджується, практичні рекомендації, які в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, що має суттєве значення для науки адміністративного права України. Тема і зміст дисертації відповідає спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Таким чином, дисертаційне дослідження «Адміністративно-правове забезпечення економічної конкуренції в Україні» підготовлено відповідно до нормативних вимог до дисертаційних робіт, а її авторка – Пасічник Вікторія Віталіївна – згідно з п. 9, 11–13 Порядку приєудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, заслуговує приєудження наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

професор кафедри цивільного та
господарського права
Національного університету біоресурсів і
природокористування України,
доктор юридичних наук, професор

Світличний – О. П. Світличний

Лідер
Чесно

Світличний О. П. засвідує
секретар
Асоціації юристів України
Барановська О. В.

